

**Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas atklāšanas runa 6. Kohēzijas forumā “Investīcijas darba vietās un izaugsme: Attīstības un labas pārvaldības veicināšana ES reģionos un pilsētās”
2014.gada 9.septembrī, Brisele**

Dear Commissioner, Excellencies,

Ladies and Gentlemen,

I am honoured and glad to take part in this Cohesion policy forum.

It is important that we come together at the beginning of the new investment cycle 2014-2020 to discuss how Cohesion policy is helping us to build stronger European Union.

Thank you, Commissioner Johannes Hahn, for your unending efforts to strengthen the Cohesion policy. Thank you very much for bringing us together for the next two days and providing the possibility to explore future challenges and opportunities.

The analysis presented by you and your team in the 6th Cohesion report will allow us to reflect on the significant role Cohesion policy plays in promoting convergence and competitiveness of Europe.

Please let me continue in Latvian.

Eiropa šobrīd saskaras ar virkni iekšēju un ārēju izaicinājumu. Krīze ir radījusi būtiskus sociālus izaicinājumus, saglabājas augsts bezdarba līmenis, palielinājušies nabadzības riski. Mums nepieciešams rast izaugsmi un veidot jaunas darbavietas, mobilizējot visu iespējamo Eiropas ekonomisko, sociālo un teritoriālo potenciālu. Šai izaugsmei ir jāspēj pārvērst izaicinājumus iespējās, tai ir jābūt balstītai uz stratēģiskām izvēlēm. Un tai ir jānodrošina tālāka konverģence Eiropā. Tas nav uzdevums, ko var atrisināt katra valsts atsevišķi, šeit risinājums jāmeklē kopā.

No vienas puses, mums nepieciešams vairāk Eiropas atsevišķās jomās, lai stiprinātu un stabilizētu ekonomisko un monetāro savienību. Nepieciešams stiprināt un attīstīt vienoto tirgu, kur ir potenciāls pavērt jaunas izaugsmes iespējas Eiropai kopumā.

No otras puses, nepieciešams meklēt veidus, kā vienkāršot un modernizēt Eiropu, lai tā kļūtu pieejama un saprotama tās iedzīvotājiem.

Kohēzijas politika nevar būt risinājums visiem izaicinājumiem, ar ko mēs šobrīd saskaramies, bet es ticu, ka Kohēzijas politika savā jaunajā veidolā spēlēs būtisku lomu, lai nodrošinātu, ka Eiropa atgriežas uz stipras un ilgtspējīgas izaugsmes ceļa.

Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija ir viens no būtiskākajiem ES mērķiem. Tas ir viens no stūrakmeņiem iekšējā tirgus funkcionēšanai, no kā izaugsmi smēlas visa Eiropa.

Kohēzijas politika ir abpusēja solidaritātes politika, jo no ES fondu īstenotajiem projektiem mazāk attīstītās valstīs un reģionos tieši un netieši labuma guvēji ir arī uzņēmumi, kas darbojas ES ekonomiskās attīstības centros.

Kohēzijas politika ir lielākais ES līmeņa ieguldījumu avots ES 2020 stratēģisko mērķu īstenošanai visā Eiropā un katrā ES reģionā. ES fondu programmas sniedz vislielāko ES līmeņa ieguldījumu tādās jomās kā atbalsts maziem un vidējiem uzņēmumiem; pētniecība, attīstībai un inovācijas, ieguldījumi cilvēkkapitālā. Kohēzijas politika ir viena no tām retajām ES politikām, kas tiešā veidā sasniedz katru ES iedzīvotāju.

Kohēzijas politika ir sevi pierādījusi krīzes un arī pēc krīzes periodā, kad Eiropā kopumā kopš 2008.gada publiskie ieguldījumi ir samazinājušies par 20%. ES fondu ieguldījumi turpina nodrošināt publisko investīciju plūsmu. It īpaši to izjuta krīzes visvairāk skartās dalībvalstīs, kur bez Kohēzijas politikas finansējuma publisko investīciju kritums būtu vēl par 50% lielāks un tādējādi vēl vairāk samazinātu šo valstu nākotnes ekonomikas potenciālu atgriežoties uz izaugsmes ceļu.

Es ticu, ka šāda ES solidaritātes apziņa daudzām valstīm ir palīdzējusi pārvarēt krīzi pēc iespējas sekmīgi un palīdzēs arī nākotnē īstenot sev nospraustos mērķus. Ir būtiski sajūst, ka atrodamies savienībā, kur mēs viens otru atbalstām, lai kopā kļūtu stiprāki.

Es vēlos izmantot šo izdevību un dalīties ar Latvijas pieredzi. Kohēzijas politika ir devusi ļoti būtisku ieguldījumu manas valsts attīstībā. Tā radīja priekšnosacījumus Latvijas sekmīgai dalībai iekšējā tirgū. Tā radīja iespēju pievienoties Eirozonai šī gada janvārī.

Iestājoties Eiropas Savienībā 2004.gadā, IKP uz iedzīvotāju Latvijā bija tikai 47% no ES vidējā, bet 2013.gadā šis rādītājs sasniedza 67% atzīmi. Tas nozīmē, ka, neskatoties uz piedzīvoto krīzi, Latvija pēdējo desmit gadu laikā ir tuvinājusies ES vidējam dzīves līmenim par 20%. Tas ir ļoti būtisks sasniegums, un būtisku lomu spēlēja tieši ES fondu līdzfinansējums. Pozitīvi jāatzīmē, ka šādu attīstību piedzīvojušas visas 3 Baltijas valstis, kā arī lielākā daļa jauno dalībvalstu.

Krīze Latvijā skāra īpaši asi un smagi, kopumā IKP piedzīvoja 25% kritumu. ES fondu investīcijas šajā situācijā bija ekonomikas dzīvības līnija. Valdības prioritāte bija nodrošināt ES fondu ilgtermiņa investīciju programmu īstenošanu. Eiropas Sociālais fonda programma tika pielāgota, lai atbalstītu tos iedzīvotājus, kuri krīzes periodā bija visneaizsargātākie. Kopumā ES fondi sastādīja 70% no publiskām investīcijām.

Latvija atgriezās pie izaugsmes 2011.gadā, pateicoties sabalansētai fiskālai politikai un efektīvām ES fondu investīcijām, kas stiprināja uz eksportu vērstu ekonomikas atdzimšanu.

Balstoties uz aplēsēm 6. Kohēzijas ziņojumā, Kohēzijas politikas investīciju ietekme pēdējā dekādē uz ikgadējo IKP izaugsmi visaugstākā ir bijusi tieši Latvijā, amplitūdā no 1.8% līdz 2.1%.

Šīs aplēses nepārsteidz ne mani, ne manus kolēģus Latvijā, jo tieši ES fondu programmas līdz šim ir bijušas būtiska daļa no investīcijām uzņēmējdarbībā, transporta un vides infrastruktūrā, izglītības, veselības un nodarbinātības jomā.

Vēršot skatu nākotnē un pievēršoties konkrētāk šī foruma tēmai, gribu īsi iezīmēt jauno konceptuālo kohēzijas politikas ietvaru, kas ir tapis vairāku gadu diskusijās un analīzē un kura efektīva ieviešana ir visu mūsu politiskā atbildība.

Kāpēc ir tik kritiski svarīgi diskutēt par šo jauno konceptuālo kohēzijas politikas ietvaru, kas ir vērsts uz kvalitatīvu ES fondu investīciju pārvaldību un īstenošanu? Kāpēc ir svarīgi to ieviest? Kāpēc komisārs Johannes Hāns mums nenoguris stāsta, ka kvalitāti nevar upurēt plānošanas dokumentu apstiprināšanas ātruma dēļ?

Te es vēlos citēt izvilkumu no OECD rekomendācijas: „Publiskās investīcijas nosaka to, kur cilvēki dzīvo, strādā, tās ietekmē privāto investīciju plūsmas un cilvēku dzīves kvalitāti, tām ir iespēja veicināt izaugsmi. Tomēr neadekvātas investīciju izvēles iznieko resursus, mazina sabiedrības uzticību un sliktākajā gadījumā kavē izaugsmi”.

Pašreizējā ekonomiskajā situācijā likmes ir augstākas kā jebkad līdz šim, un jaunajām Kohēzijas politikas programmām ir jāspēj radīt gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi; celt konkurētspēju un atbalstīt strukturālo reformu īstenošanu 2014-2020 periodā. Kļūdas, izstrādājot jaunās programmas, mums nākotnē maksās dārgi.

2013.gadā mēs apstiprinājām ES budžetu nākošajiem septiņiem gadiem, kur 1/3 no budžeta tika novirzīta ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanai. Būtisks šī daudzgadu budžeta elements ir investīciju kvalitāte un Eiropas pievienotā vērtība.

Lai stiprinātu investīciju kvalitāti, mēs esam stiprinājuši politikas konceptuālo ietvaru un ieviesuši virkni jaunu elementu Kohēzijas politikā.

2014-2020 perioda investīcijas ir cieši saistītas ar ES2020 stratēģiju un tās mērķiem. Tas nodrošina, ka mēs visi dodamies vienā virzienā ar mērķi radīt Eiropā gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi. Lai celtu reģionu konkurētspēju, būtiska daļa investīciju tiks koncentrēta pētniecībai, attīstībai un inovācijām; atbalstam mazajiem un vidējiem uzņēmējiem; energoefektivitātei un atjaunojamiem energoresursiem; kā arī sociālajai iekļaušanai un nodarbinātībai.

Papildus kohēzijas politika ir cieši sasaistīta ar Eiropas semestra ikgadējo valstu rekomendāciju strukturālo reformu ieviešanu.

Šobrīd Dalībvalstu un Komisijas kopīgs uzdevums ir šo konceptuālo ietvaru īstenot dzīvē pēc iespējas ātrāk, lai sniegtu stimulu Eiropas ekonomikai. No savas personīgās pieredzes, strādājot ar Latvijas Partnerības līgumu un darbības programmu, varu minēt, ka mūsu divpusējās sarunas ar Komisiju ir bijušas garas un brīžiem smagas. Man ir patīams prieks, ka šobrīd esam ļoti tuvu finiša līnijai, kas nodrošinās Latvijai pēc iespējas kvalitatīvākas investīcijas, lai stiprinātu Latvijas konkurētspēju, celtu dzīves kvalitāti un veicinātu pilntiesīgu pāreju uz zināšanu ekonomiku.

Politiskā atbildība un apņemšanās nebeidzas ar plānošanas dokumentu izstrādes. Tā būs nepieciešama arī ieviešanas fāzē, lai nodrošinātu nozaru stratēģiju un partnerības līgumos izvirzīto kopīgo mērķu sasniegšanu. Īpaši vēlos izcelt viedās specializācijas stratēģijas, kas daļai reģionu un dalībvalstu ir salīdzinoši jauns koncepts un kuras bez nepārtrauktas politiskās uzmanības un vadības riskē nonākt dokumentu plauktos krāt putekļus.

Manā skatījumā kohēzijas politikas panākumu atslēga ir tās teritoriālā dimensija, kas ļauj ES konceptus pārtulkot vietējā līmenī. Mums nekad nederēs viens risinājums visām dalībvalstīm un reģioniem. Reģioni ir atšķirīgi gan pēc ekonomiskā attīstības līmeņa, gan sociāli ekonomisko rādītāju ziņā. Katram ir savi specifiskie izaicinājumi, kam nepieciešami pielāgoti risinājumi.

Es uzskatu, ka nākotnē ir jāstiprina pieeja, kur ES fondu investīcijas tiek balstītas uz vietējā līmenī izstrādātām integrētām attīstības stratēģijām, kuras ir salāgotas arī ar ES līmeņa politikas mērķiem. Tikai šāda veida pieeja vairos nacionālo un reģionālo politisko atbildību un gribu efektīvi veidot un īstenot programmas, kas sniegs vislielāko atdevi.

Tomēr šāda veida pieeju var stiprināt tikai tad, ja mums ir labas iestrādes efektīvā investīciju pārvaldē visos līmeņos. Lai mēs sasniegtu tos mērķus, ko no Kohēzijas politikas sagaida Eiropa,

mums ir jānodrošina auglīga augsne katram eiro, ko iztērēsim. Tāpēc man ir īpašs prieks, ka šajā forumā mums būs iespēja diskutēt par ekonomiskas pārvaldības nozīmi, par veidiem kā stiprināt savas administrācijas un nodrošināt efektīvu daudzlīmeņu pārvaldību.

Es ceru, ka mēs visi smelsimies idejas viens no otra šajā pasākumā, lai darītu Kohēzijas politiku stiprāku savās dalībvalstīs un savos reģionos. Jo bez stipras Kohēzijas politikas, ES integrācija nav iedomājama.

Paldies par jūsu uzmanību!